

**LAUSUNTO PERUSTUSLAKIVALIOKUNNALLE**

Asia:

- HE 139/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä 139/2024 vp. Esitän perustuslakivaliokunnalle lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa:

**1. Yleistä**

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta, joka koskisi poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen viranomaisia. Ehdotus kohdistuu henkilötietoihin, joten lausuttavana oleva ehdotus merkitsee puuttumista yksityiselämän suojaan. Hallituksen esitys koskee siten perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyyn henkilötietojen suojaan puuttumista, mutta käytännössä ehdotuksen perusteella sääntelykohteena ovat perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettut viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja tallenteet. Ehdotetulla sääntelyllä on myös merkitystä perustuslain 2 §:n 3 momentin ja 21 §:n kannalta katsottuna, koska sääntely kohdistuu viranomaisten velvollisuuksiin ja toimivaltuuksiin henkilötietoja sisältäviä tietoja vaihdettaessa lainvalvontaviranomaisten välillä.

Hallituksen esitys sisältää säätämisperustelut, joissa hallituksen esitystä arvioidaan suhteessa henkilötietojen suojaan liittyviin sääntelyvaatimuksiin nähden. Kaiken kaikkiaan ehdotettu 1. lakiehdotus jää jossain määrin epäselväksi suhteessa sovellettavan yleislainsäädäntöön (rikosasioiden tietosuojalaki 1054/2018, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki 621/1999 (julkisuuslaki), julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettu laki 906/2019 (tiedonhallintalaki)). Sinällään ehdotettu sääntely sijoittuu muutenkin varsin runsaaseen turvallisuusviranomaisia koskevaan henkilötietojen käsittelyä ohjaavaan sääntelyyn. Perustuslakivaliokunta onkin kiinnittänyt huomiota henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn raskauteen ja monimutkaisuuteen (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 4 ja PeVL 71/2014 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on korostanut, että sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (PeVL 51/2016 vp, PeVL 45/2016 vp). Sääntelyn selkeydellä on myös sidoksensa virkamiesten oikeusturvaan (PeVL 4/2021 vp).

**2. Toimivaltainen lainvalvontaviranomainen**

- (1) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 2 §:n 1 kohdan mukaan laissa tarkoitettuja toimivaltaisia lainvalvontaviranomaisia ovat poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. Mainitun säännöksen perustelujen mukaan Suojelupoliisi ei kuitenkaan kuulu 1. lakiehdotuksella täytäntöönpanettavan direktiivin soveltamisalaan.
- (2) Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 1 §:ssä säädetyn perusteella poliisihallinto koostuu Poliisihallituksesta, joka on keskushallintoviranomainen sekä valtakunnallisista yksiköistä, joita ovat keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu sekä paikallishallintoviranomaisista, jotka ovat poliisilaitoksia. Lisäksi poliisiyksiköihin kuuluu Suojelupoliisi, joka on sisäministeriön alainen yksikkö. Korkein hallinto-oikeus on tuoreessa vuosikirjapäätöksessään KHO 2024:98 todennut julkisuuslakia tulkittaessaan, että poliisin yksikkö on mainitun lain tarkoittama viranomainen. Tämä tulkinta perustuu poliisin hallinnosta annetussa laissa säädettyyn poliisihallinnon rakenteeseen. Tullin ja Rajavartiolaitoksen hallintoa koskevassa sääntelyssä ei ole vastaavalla tavalla säädetty

- kolmiportaisesta viranomaishallintorakenteesta, vaikka niissäkin sinällään tunnistetaan näiden viranomaisten hallintorakenteisiin kuuluvia yksiköitä.
- (3) Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (616/2019) tiedonsaantioikeudet, tietojenkäsittelyoikeudet sekä tietojen antamista ja luovuttamista koskevat oikeudet on kohdennettu poliisille. Puolestaan poliisitoimessa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn rekisterinpitäjänä toimii mainitun lain 60 §:n mukaan Poliisihallitus, lukuun ottamatta Suojelupoliisissa tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä, jossa rekisterinpitäjänä toimii mainitun lain 47 §:n mukaan Suojelupoliisi.
- (4) Yleislakina sovellettavaksi tulevan rikosasioiden tietosuojalain 3 §:n 5 kohdan mukaan toimivaltaisella viranomaisella tarkoitetaan ”viranomaisia, joiden toimivalta kattaa rikosten ennalta estämisen, paljastamisen, selvittämisen tai syyteharkintaan saattamisen, syyteharkinnan tai muun rikoksesta syyttämiseen liittyvän toiminnan, rikosoikeudellisiin seuraamuksiin tuomitsemisen tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu ja tällaisten uhkien ehkäisy, samoin kuin Puolustusvoimia, poliisia ja Rajavartiolaitosta näiden hoitaessa 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä”. Puolestaan 3 §:n 6 kohdan mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan toimivaltaista viranomaista, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.
- (5) Perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat samoin kuin toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (esim. PeVL 2/2012 vp ja PeVL 21/2009 vp).
- (6) Hallituksen esitys jättää osin epäselväksi, miten siinä tarkoitettu toimivaltainen lainvalvontaviranomainen määräytyy poliisihallinnossa. Merkitystä on myös sillä, että julkisuuslaissa on omaksuttu viranomaisten erillisysperiaate (PeVL 7/2019 vp), jolla on vaikutuksensa myös asiakirjojen hallintaan ja toimivaltaan päättää asiakirjojen antamisesta. Viranomaiset ovat lakia sovellettaessa toisiinsa nähden itsenäisiä. Tällä on myös vaikutuksensa yleislakina sovellettavaksi tulevan julkisen hallinnon tiedonhallintalain velvollisuuksien kohdentamiseen.
- (7) Esimerkiksi hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 3 §:n mukaan ”toimivaltainen lainvalvontaviranomainen saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa suoraan tai välillisesti saatavillaan olevia tietoja toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle lainvalvontaviranomaiselle siten kuin tässä laissa säädetään”. Edelleen 4 §:n mukaan ”Toimivaltainen lainvalvontaviranomainen voi esittää tietopyynnön toiselle jäsenvaltiolle ainoastaan, jos voidaan perustellusti olettaa, että pyydetty tiedot ovat saatavilla kyseisessä jäsenvaltiossa. Pyydettyjen tietojen tulee olla tarpeellisia ja oikeasuhtaisia rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten”. Lakiehdotuksessa kohdennetaan toimivaltaiselle lainvalvontaviranomaiselle velvollisuus vastata toisen jäsenvaltion pyyntöön (7 §) sekä kieltäytymisessä noudatettavasta menettelystä ja perusteista (8 §).
- (8) *Poliisin osalta jää epäselväksi, miten poliisihallinnossa toimivaltainen viranomainen määräytyy: julkisuuslaissa, tiedonhallintalaissa ja poliisin hallinnosta annetussa tarkoitettulla tavalla poliisin eri yksikköjen perusteella vai henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain mukaisen rekisterinpitäjän perusteella.*
- (9) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotusta tulisi täsmentää poliisin hallinnon toimivaltaiten viranomaisten osalta. Sinällään hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa on säädetty täsmällisesti keskusrikospoliisille keskitetyn yhteyspisteen tehtävät. Toimivaltaisella viranomaisella on myös merkitystä jäljempänä esitettäviin huomioihin rekisterinpitäjyydestä.

### 3. Arkaluonteiset henkilötiedot

- (10) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotus merkitsee valtiosääntöisesti arvioiden arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimista tietoja luovutettaessa, koska lakiehdotuksen 12 §:n mukaan luovutettavat henkilötiedot rajoittuvat Europol-asetuksen liitteen II jaksossa B lueteltuihin tietoihin, joihin sisältyy muun muassa biometrisiä tunnistetietoja.
- (11) Arkaluonteisten tietojen käsittelyn salliminen koskee yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (esim. PeVL 37/2013 vp).
- (12) Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (mm. PeVL 3/2017 vp ja PeVL 51/2018 vp).
- (13) Perustuslakivaliokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (mm. PeVL 38/2016 vp).
- (14) Perustuslakivaliokunta on painottanut, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (esim. PeVL 62/2018 vp).
- (15) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 3 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi toimivaltaisen lainvalvontaviranomaisen oikeudesta luovuttaa tietoja. Säännös ei sisällä tarpeellisuus- tai välttämättömyysedellytystä. Sen sijaan välttämättömyysedellytyksestä olisi säädetty vasta 12 §:ssä, jossa rajataan luovutettavat tiedot ainoastaan Europol-asetuksen liitteen II jaksossa B lueteltuihin tietoihin sekä lisäksi rajataan luovuttamista välttämättömään. *Tämän lisäksi viranomaisen tarkkailua on pyritty ohjaamaan oikeasuhtaisuuden käsitteellä, mutta se jää hallituksen esityksessä epäselväksi, millä tavalla oikeasuhtaisuus mahdollisesti rajaa välttämättömyysarviointia vai jääkö oikeasuhtaisuuden määre vain semanttiseksi.*
- (16) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 4 §:n mukaan ”toimivaltainen lainvalvontaviranomainen voi esittää tietopyynnön toiselle jäsenvaltiolle ainoastaan, jos voidaan perustellusti olettaa, että pyydetty tiedot ovat saatavilla kyseisessä jäsenvaltiossa. Pyydettyjen tietojen tulee olla tarpeellisia ja oikeasuhtaisia rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten”. *Koska mainitun säännösehdoituksen perusteella lainvalvontaviranomaiselle muodostuu oikeus ja myös toimivalta pyytää tietoja toisen jäsenvaltion viranomaiselta, tulisi säännöksen muotoilua arvioida perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa. Tietopyynnön esittäminen johtaa käytännössä henkilötietojen käsittelyyn, jos viranomainen saa pyydetty tiedot. Tämä puolestaan voi johtaa arkaluonteistenkin henkilötietojen käsittelyyn. Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 4 §:ssä rajoitetaan toimivaltaisen lainvalvontaviranomaisen tarkkailutavalla tietopyynnön esittämisessä sellaisiin tietoihin, jotka ovat tarpeellisia ja oikeasuhtaisia mainittuihin käyttötarkoituksiin. Kun otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö ja siinä edellytetty arkaluonteisten tietojen käsittelyyn liittyvä välttämättömyysedellytystä koskeva vaatimus, tulisi 4 §:n säännöstä muuttaa siten, että pyydettyjen tietojen tulee olla ”välttämättömiä” mainittuihin käyttötarkoituksiin. Lakiehdotuksessa mainittu oikeasuhtaisuus jää muutenkin sisällöllisesti epäselväksi ja siten semanttiseksi määreeksi suhteessa tarpeellisuusvaatimukseen nähden. Sinällään henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuusvaatimuksesta on säädetty yleislakina sovellettavaksi*

tulevassa rikosasioiden tietosuojalaissa (6 §). Siinä myös rajataan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä välttämättömään (11 §), mutta tämä raja ei koske kaikkia valtiosääntöisesti arvioiden arkaluonteisia tietoja.

- (17) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 10 §:ssä säädettäisiin tietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta joko toimivaltaisen viranomaisen oikeutena (1 mom.) tai velvollisuutena (2 mom.). Oikeus oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen on ehdotettu rajoitettavaksi *välttämättömään*. Puolestaan velvollisuus oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen on rajoitettu tietojen ”*merkityksellisyteen*”. Lakiehdotuksen 12 §:ssä puolestaan ehdotetaan säädettäväksi luovutettavien tietojen *välttämättömyydestä* ja *oikeasuhtaisuudesta*. Tätä 12 §:n säännöstä sovellettaisiin myös 10 §:ssä säädettyyn oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen. Ehdotetussa sääntelykokonaisuudessa viranomaisen harkintavaltaa oma-aloitteisessa tietojen luovuttamisessa rajataan epämääräisillä termeillä jopa siten, että 10 §:n 1 momentissa tehdään ensin välttämättömyysrajaus, jota rajataan edelleen 12 §:ssä välttämättömyyshedellytyksellä. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt sovellettavalta lainsäädännöltä selkeyttä myös virkamiesten oikeusturvaan liittyvillä syillä (esim. PeVL 4/2021 vp). Puolestaan korkein oikeus on pitänyt virheellistä oma-aloitteista tietojen luovuttamista koskevan lainsäädännön tulkintaa poliisin toiminnassa vahingonkorvausperusteena (KKO 2023:24). *Lakiehdotuksen viranomaisen harkintavaltaa rajoittavia määreitä olisi syytä yhdenmukaistaa ja yksinkertaistaa edellä esitetynkin vuoksi.*

#### 4. Rekisterinpitäjyys

- (18) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 19 §:n 1 momentin mukaan ”kukin toimivaltainen lainvalvontaviranomainen toimii asianhallintajärjestelmässä käsiteltävien henkilötietojensa rekisterinpitäjänä”. Ehdotettu sääntely merkitsee sitä, että asianhallintajärjestelmässä tapahtuva henkilötietojen käsittely muodostaa toimivaltaisille lainvalvontaviranomaisille yhteisrekisterinpitäjyyden, jolloin laista tulisi ilmetä, miten rekisterinpitäjien tehtävät ja niihin sisältyvä toimivalta määräytyvät.
- (19) On selvää, ettei kaikki toimivaltaiset lainvalvontaviranomaiset voi määritellä rikosasioiden tietosuojalain tarkoittamia teknisiä ja organisatorisia toimia henkilötietojen suojaamiseksi tai toteuttaa julkisen hallinnon tiedonhallintalaissa säädettyjä velvollisuuksia. Lisäksi esimerkiksi asianhallintajärjestelmän käyttöön liittyvä ohjeistus ei voine olla jokaisen rekisterinpitäjän erillinen tehtävä. *Hallituksen esityksestä ei ilmene, miten rekisterinpitäjien välillä toimivaltasuhteet määräytyvät.*
- (20) Julkisen hallinnon tiedonhallintalaki koskee myös henkilötietojen käsittelyä. Siinä on säädetty mm. tietoturvaluustoimenpiteistä ja asianhallintaan liittyvistä vastuista, jotka on kohdennettu joko tiedonhallintayksikölle tai julkisuuslaissa tarkoitetulle viranomaiselle. *Lakiehdotus ei ota myöskään kantaa siihen, miten tiedonhallintalaista johtuvat velvollisuudet jakautuvat rekisterinpitäjien välillä asianhallintajärjestelmässä.*
- (21) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotusta tulisi täsmentää yhteisrekisterinpitäjyyttä koskevilla tehtäväjakosäännöksillä. Tältäkin osin merkitystä on sillä, miten toimivaltainen viranomainen määräytyy käsiteltäessä ja hallinnoitaessa asianhallintajärjestelmän tietoja. Tällä on myös merkitystä rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisen kannalta katsottuna sekä perustuslain 21 §:ssä säädettyyn jokaisen oikeuteen saada asiansa toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi.
- (22) Ehdotetussa 19 §:ssä jää myös epäselväksi, mille viranomaiselle kuuluu kokonaisvastuu tietojärjestelmän nk. tuotantokäytöstä. Ehdotetun 19 §:n 1 momentin mukaan ”poliisi” vastaa keskitetyn asianhallintajärjestelmän käyttöön ottamisesta, mutta lakiehdotuksesta ei ilmene, mikä viranomainen ”poliisissa” vastaa käyttöön ottamisesta ja lisäksi kenelle kuuluu vastuu asianhallintajärjestelmän käyttöönoton jälkeen tietojärjestelmän toiminnasta. *Hallituksen esityksen 1. lakiehdotusta tulisi täsmentää tältäkin osin vastuu- ja toimivaltaseikkojen selkeyttämiseksi.*

## 5. Säilytysajat

- (23) Hallituksen esityksen 19 §:n 5 momentin mukaan ”asianhallintajärjestelmän sisältämät henkilötiedot saa säilyttää sellaisessa muodossa, jossa rekisteröity on tunnistettavissa, vain niin kauan kuin on tarpeen henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta, jonka jälkeen henkilötiedot on poistettava asianhallintajärjestelmästä. Henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava ensimmäisen kerran viimeistään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tietojenvaihto on päättynyt”. Hallituksen esityksen perusteella asianhallintajärjestelmään tallennettaisiin myös kopiona arkaluonteisia tietoja.
- (24) Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota eri yhteyksissä säilytysaikojen määrittelyn selkeyteen sekä säilytysaikojen määräytymisen perusteisiin (esim. PeVL 13/2017 vp, PeVL 28/2016 vp, PeVL 18/2014 vp, PeVL 21/2013, PeVL 11/2008 vp).
- (25) Perustuslakivaliokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (ks. esim. PeVL 13/2017 vp, s. 6).
- (26) Perustuslakivaliokunnan kannanottojen mukaan säilytysaikaa koskevan sääntelyn tulee lain tasolla olla kattavaa ja yksityiskohtaista erityisesti arkaluonteisten tietojen osalta. Tästä syystä säilytysaikaa koskevissa säännöksissä on oltava aikamääre (PeVL 20/2006 vp). Valiokunnan käytännön mukaan laajamittainen, erittelemätön, pitkäaikainen ja rajoittamaton tietojen säilyttäminen yhdistettynä viranomaisten erittelemättömään ja rajoittamattomaan pääsyyn näihin tietoihin on valtiosääntöisesti ongelmallinen (PeVL 20/2016 vp, PeVL 18/2014 vp).
- (27) Hallituksen esityksen 19 §:n 5 momentti rajoittaa tietojen säilyttämistä osittain siten, että säilyttämistarvetta on arvioitava ensimmäisen kerran kuuden kuukauden kuluttua tietojenvaihdon päättymisestä. Säännös ei kuitenkaan määrittele säilytysaikaa, vaan velvoittaa ensimmäisen kerran arvioimaan säilyttämistarvetta. Arkaluonteisten tietojen säilytysaikaa koskevan käytännön valossa ehdotettu sääntelyratkaisu jättää avoimeksi ja varsin harkinnanvaraiseksi, miten pitkään tietoja voidaan säilyttää sekä toisaalta millaisella syklillä ehdotuksessa tarkoitettu tarpeellisuusarviointia on tehtävä. Sinällään yleislakina sovellettavaksi tulevan rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n 3 momentin mukaan käsiteltävien tietojen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein. Perustuslakivaliokunta on toisaalta pitänyt viiden vuoden säilytysaikaa arkaluonteisten tietojen osalta pitkänä (PeVL 13/2017 vp). Ilmeisesti tarpeellisuusarvioinnin tekee kukin rekisterinpitäjä eikä sitä tehdä keskitetysti.
- (28) Säilytysaikaa koskevaa ehdotusta olisi syytä täsmentää tietojen säilyttämisen välttämättömyysarvioinnilla ja arviointisyklillä.

## 6. Muuta

- (29) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 14 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi sitä, että ”toimivaltainen viranomainen” voi antaa suostumuksen julkisesta rekisteristä peräisin olevien tietojen käyttöön todistusaineistona oikeudenkäynnissä. Perustelujen mukaan kysymys olisi myös muiden kuin poliisin, Tullin tai Rajavartiolaitoksen rekistereissä olevien julkisten rekistereiden tiedoista. *Ehdotusta voidaan pitää poikkeuksellisenä, koska suurimmasta osasta julkisia rekistereitä kuka tahansa voi saada tietoja hyväksyttäviin käyttötarkoituksiin. Tiedonsaantia ei näissä rekistereissä ole rajoitettu Suomessa oleskeleviin henkilöihin tai suomalaisiin viranomaisiin taikka oikeushenkilöihin. Hallituksen esityksessä tälle suostumuksen antamiseen liittyvälle barkinnalle ei ole asetettu mitään barkintaa ohjaavia perusteita. Toisaalta julkisten tietojen käytölle siten, että niiden käyttöä kontrolloi muu kuin keyseisen rekisterin rekisterinpitäjä ja julkisuuslain tarkoittama viranomainen tarkoittanee myös toimivallan siirtoa lakiehdotuksessa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle, joka perustelujen mukaan on lakiehdotuksessa tarkoitettu toimivaltainen lainvalvontaviranomainen. Varsinaisessa säännöstekstissä on käytetty ”toimivaltaisen viranomaisen” käsitettä, joten säännöksen tasolla jää myös epäselväksi tarkoitetaanko toimivaltaisella viranomaisella kulloinkin kysymyksessä olevaa rekisterinpitäjänä toimivaa viranomaista vai lakiehdotuksessa*

*tarkoitettua toimivaltaista lainvalvontaviranomaista. Edelleen epäselväksi näyttää jäävän se, kuka toimivaltaisista lainvalvontaviranomaisista olisi toimivaltainen kussakin tilanteessa antamaan suostumuksen julkisten tietojen käytölle oikeudenkäynnissä.*

- (30) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi tietoluovutuksista kieltäytymisestä, mutta sääntely ei sisällä mitään säännöksiä siitä, miten kieltäytyminen voidaan saattaa ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan tietojen luovuttaja voi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (esim. PeVL 62/2018 vp). Sinällään yleislakina sovellettavaksi tulevassa julkisuuslaissa on säädetty muutoksenhakuoikeudesta viranomaisen tekemään tietojen antamatta jättämistä koskevaan päätökseen. Kuitenkin toisaalta toimivaltaisen lainvalvontaviranomaisen tietojen luovuttamisesta kieltäytymistä on pidettävä sellaisena päätöksenä, josta voidaan valittaa suoraan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:n 1 kohdan perusteella.
- (31) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 16 §:ssä ja paikoin perusteluissa käytetään *asiainhallintajärjestelmän* käsitettä, kun taas 19 §:ssä käsitteenä on *asianhallintajärjestelmä*. Mietintövaliokunnan lienee syytä yhdenmukaistaa käytetty käsite.

13.11.2024

Tomi Voutilainen  
julkisoikeuden professori, dosentti